

визначення «інформації» одним із засобів вивчення музичних текстів і виконавських процесів, семантичного смислу та аксіологічності виконавської творчості.

Отже, проаналізовані вище філософські, загальнонаукові та музикознавчі підходи та їх «рівневе впорядкування» свідчить про усвідомлене призначення кожного в методологічному полі дослідження процесу інструментально-виконавської підготовки вчителів музики.

Література

1. Отич О. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання : теоретичний і методичний аспекти : монографія / О.М. Отич; за наук. ред. І.А. Зязюна. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 752 с.

2. Падалка Г.М. Розвивальний потенціал мистецької діяльності та педагогічні умови його реалізації / Г.М.Падалка // Наукові записки : Серія : Педагогіка – Вип.5. – Тернопіль, 2006. – С. 7–11.

3. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку 21ст. : монографія / В.Андрущенко, В.Лутай, Л.Панченко та ін.. – К. : «Педагогічна думка», 2007.–352с.

4. Козир А.В. Теорія та практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти : дис. ...д-ра. пед. наук : 13.00.02-13.00.04 / А.В. Козир. – К., 2009. – 574 с.

5. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь : для студ. высш и сред. пед. учеб. заведений / Г.М. Коджаспирова, А.Ю.Коджаспиров. – М. : Издат. Центр «Академия»,2000.–176с.

6. Зязюн І.А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук. - методичний посібник / І.А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.

УДК 37.091.12.011.3.001.57-051

Савченко Р.А.

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ТА МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

В статтє анализируєтсє сущь понєтєє «музыкально-педагогическая компетентность» относительно профессии воспитателя и музыкального руководителя дошкольного образовательного учреждения; рассматривается ее структура и составляющие компетенции.

Ключевые слова: музыкально-педагогическая компетентность воспитателя и музыкального руководителя, компетентностный подход, психолого-педагогические компетенции, музыкальные компетентности.

The article analyzes the essence of the concept of "musical-pedagogical competence" regarding profession educator and musical director of preschool educational institution; considered its structure and components of competence.

Keywords: *musical-pedagogical competence educator and musical director, competence approach, psychological and pedagogical competence, musical competence.*

Музично-педагогічна компетентність розглядається нами через компетентнісний підхід, який є невід'ємним елементом модернізації освіти і передбачає якісну зміну педагогічної системи. Компетентнісний підхід в системі вищої та загальної середньої освіти є предметом наукового дослідження вітчизняних науковців : І. Бабин, П.Бачинського, Н. Бібік, Г. Гаврищак, І.Гудзик, Н. Дворнікової, І. Драча, Я. Кодлюк, О. Локшиної, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О.Пометун, І. Родигіна, К. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, С.Сисоєвої, О.Ситник, Т. Смагіної, Г.Терещук, С.Трубачевої, Н. Фоменко та ін.; російських : М. Авдєєвої, В. Байденко, В. Болотова, Е.Бондаревської, В. Введенського, Н.Вовнової, А. Войнова, А. Вербицького, Г. Дмитрієва, Д. Іванова, І. Зимньої, В. Краєвського, С. Кульневич, В. Ландшеєр, К.Митрофанова, А.Петрова, В.Серікова, О.Соколової, Е.Тетюниної, А.Хуторського та ін.; зарубіжних дослідників, серед яких Дж. Равен, Дж. Боуден, С.Маслач, М.Лейтер, Е.Шорт, Е.Тоффлер, Р. Уайт, А.Бермус, Р. Хайгерті, А. Мейхью та ін.

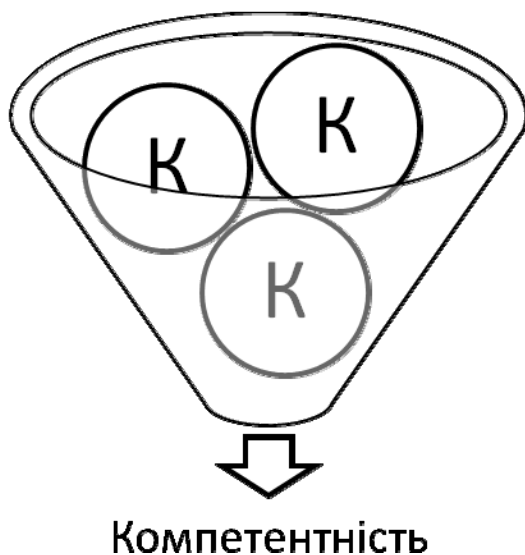
Термін підхід у педагогічній науці вживається як поняття, що визначає стратегію дослідницької та практичної діяльності, як вихідну позицію і сукупність різноманітних засобів та прийомів, що діють певним чином на когось. Відтак, підхід є тією основою, що дозволяє цілісно формувати фахову компетентність у студента. У сучасних умовах формування знань не є головною задачею системи освіти. Знання та вміння необхідні для компетентної людини, адже їх не достатньо для того, щоб бути успішною у сучасній інформаційній державі. Очевидно, для суспільства і для людини важливіше не енциклопедична грамотність людини, скільки здібність використовувати загальні знання та вміння на практиці для вирішення конкретних ситуативних проблем, що виникають у реальному житті. Широке впровадження компетентнісного підходу свідчить про те, що справжні знання – це індивідуальні знання, що з'являються та формуються у результаті досвіду своєї особистісної діяльності.

Мета статті полягає у визначенні поняття *музично-педагогічна компетентність* стосовно професії вихователя та музичного керівника дошкільного навчального закладу та розгляді її структурних компонентів.

Кожний методологічний підхід центрується на основних для нього категоріях. Реалізація нових вимог у системі освіти вимагає її нових конструкторів – компетентностей і компетенцій. Введення у зміст професійної освіти цих конструкторів означає, що знання та уміння переходять у ранг тактичних освітніх одиниць, а компетентності та компетенції стають стратегічними поняттями оновлення професійної освіти.

Отже, для компетентнісного підходу ключовими категоріями виступають компетентність та компетенції у різних співвідношеннях. Ми поділяємо думку вчених В. Байденко, О. Белкіна, І. Зимньої, С. Молчанова, А. Хуторського, що визначають компетентність [компетентний від лат.competens (competentis)-

належний відповідний] – як інтегровану характеристику якості особистості, результативний блок, сформований на комбінації взаємовідповідних пізнавальних відношень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, всього того, що можна мобілізувати для активної дії; компетенцію (лат. *competentia* – належність за правом) – як суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень тощо у певній сфері діяльності людини як абстрактного носія. Наочно це відображено на рис. 1.

К – компетенція

Рис. 1. 1. Структура поняття “компетентність”

Узагальнюючи точки зору вчених [1; 2], визначасмо компетентність майбутнього педагога як мету й результат його професійної підготовки в вищому навчальному закладі, успішність якої зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій, що сприяють соціалізації особистості, формуванню у неї світоглядних та науково-професійних поглядів, визначають успішність педагогічної діяльності, здатність до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення. Професійно - педагогічна компетентність не може виникати без відповідних компетенцій і досягнення у реалізації компетенцій впливають на успішність, характер, швидкість формування компетентності.

Професійна компетентність – це здатність або вміння вирішувати професійні проблеми та типові професійні завдання, які виникають в реальних ситуаціях педагогічної діяльності з використанням знань, професійного та життєвого досвіду, цінностей та схильностей. У мистецькій освіті компетентність розглядається як особистісна якість майбутнього вчителя музики, його здатність до музично-освітньої діяльності, що базується не тільки на фахових знаннях і вміннях та музично-педагогічних здібностях, але і на досвіді емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва (О. Єременко, А. Козир, М. Михаськова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Хижна).

Музично-педагогічну компетентність вихователя дошкільного навчального закладу розглядає Т. Танько, яку визначає як “складне поліфункціональне та індивідуально-психологічне утворення на основі

інтеграції професійних теоретичних знань, ціннісних орієнтацій і практичних умінь вихователя у сфері музичної педагогіки, а також особистісних якостей, емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, які у своїй сукупності забезпечують вибір вихователем свідомої поведінки, що відображає музично-естетичні професійні засади та гуманістичну спрямованість його педагогічної дії” [3, с. 178]. Спільним для наведених визначень є розуміння компетентності як набутої характеристики особистості, що сприяє успішному сходженню молодшої людини в життя сучасного суспільства. Крім того, компетентність у навчанні розглядається як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку у індивіда здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері.

Структурний розподіл компетенцій за ієрархічними рівнями розглядається О.В. Хуторським. Науковець виокремлює ключові, загально-предметні та предметні компетенції: “ключові компетенції відносяться до загального (метапредметного) змісту освіти; *загально-предметні* компетенції – до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей; предметні компетенції – частковий по відношенню до двох попередніх рівнів компетенції, що мають конкретний опис та можливість формування в рамках навчальних предметів” [4, с. 64]. В цьому зв’язку, ключова компетенція – це особистісно-усвідомлювана система знань, умінь, навичок, яка ввійшла в суб’єктивний досвід, має особистісний зміст та універсальне значення. Вона необхідна для будь-якої професійної діяльності, і пов’язана з успіхом особистості вирішувати професійні завдання із використанням інформації, комунікації. Загально-предметна (базова) компетенція має відображувати специфіку певної професійної діяльності. Для педагогічної діяльності вона необхідна для побудови професійної діяльності у контексті вимог до системи освіти на певному етапі розвитку суспільства. Предметна (спеціальна) компетенція відображає специфіку конкретної або понадпредметної сфери професійної діяльності. Вона відображає сукупність знань, умінь та характерних рис у межах предмета, що дозволяє особистості виконувати певні дії через власне ставлення. Спеціальну компетенцію можна розглядати як реалізацію ключової та базової в галузі навчального предмету.

Розглядаючи структуру фахової компетентності майбутнього вчителя музики, вчені (М.А. Михаськова, Н.М. Мурована, Л.В. Пушкар) зазначають, що ця специфічна інтегральна здатність включає в себе музично-спеціальні й педагогічні компоненти : знання, уміння, досвід, мотивацію та особистісні якості.

Результати проведеного аналізу наведених дефініцій дозволяють здійснити визначення положення щодо музично-педагогічної компетентності майбутніх вихователів та музичних керівників дошкільних навчальних закладів, у змісті якого мають бути враховані ознаки як загального науково-теоретичного, так і практичного характеру. *Музично-педагогічна компетентність (МПК) вихователя та музичного керівника трактується в нашому дослідженні як інтегративна особистісна якість, що виражає здатність до самостійної успішної реалізації завдань музичної освіти дітей на*

основі системної взаємодії загальногромадянських, психолого-педагогічних та музично-фахових компетенцій.

Музично-педагогічна компетентність вихователя та музичного керівника передбачає високий рівень їх загальнокультурного розвитку, ерудиції в галузі професійно-фахових знань (з педагогіки, психології, музичного мистецтва, методики музичного навчання), наявність досвіду та спроможність до аналітико-оцінювальних і творчо-ініціативних дій у виховній роботі з дітьми.

Сказане стало основою для створення структури музично-педагогічної компетентності вихователя та музичного керівника, яку склали три блоки компетенцій: загальногромадянські (ключові), психолого-педагогічні (загальнопредметні), музичні (предметні). До розробленої нами моделі структури МПК вихователя та музичного керівника увійшло три блоки компетенцій загальногромадянські, психолого-педагогічні, музично-фахові; взаємоузгодження яких має забезпечити вплив на різні сторони суб'єкта навчання і формування його у гармонійній цілісності: особистість – педагог – фахівець. *Загальногромадянські* компетенції передбачають сформованість світоглядних позицій і складають основу самосвідомості особистості. У діяльності педагога ідейне переконання визначає всі інші властивості та характеристики особистості, які виражають його соціально-моральну спрямованість – соціальні потреби, моральні та ціннісні орієнтації, почуття громадського боргу та громадянської відповідальності. Ідейне переконання лежить в основі соціальної активності педагога, вважається глибокою фундаментальною характеристикою його особистості.

Психолого-педагогічні компетенції забезпечують розвиток педагогічної самосвідомості і творчої індивідуальності майбутнього фахівця, що проявляється у способах аналізу, проектування, моделювання, реалізації і рефлексії педагогічної діяльності. Психолого-педагогічні компетенції передбачає наявність знань і умінь щодо закономірностей психічного розвитку дитини, проектування і моделювання навчально-виховного процесу, різних технологій навчання, виховання і управління, основ педагогічної і психологічної культури.

Музично-фахові компетенції спрямовані на засвоєння логіки розгортання змісту конкретного наукового знання (методики музичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку) як складової частини загальнолюдської культури і як засобу розвитку особистості студента.

Оскільки компетентність складають знання, уміння, навички, а також професійно значущі особистісні якості, запропонована нами структура МПК умовно поділена на два рівня: знання, уміння, навички (ЗУНи) – перший рівень; якості особистості або здібності – другий рівень. Загальногромадянські знання, уміння та навички (перший блок компетенцій) набуваються студентами в процесі засвоєння курсів філософії, історії, соціології, політології, культурології, логіки, етики та естетики.

Психолого-педагогічні знання, уміння, навички (другий блок компетенцій) – в процесі вивчення психології (загальної, етно, дитячої, педагогічної), педагогіки (загальної, дошкільної), історії педагогіки та основ педагогічної майстерності. Відмінною рисою є зміст музичних

компетенцій(третій блок), які у вихователя та музичного керівника відрізняються змістом музичних ЗУНів.

Музична підготовка вихователя має дві складові: музично-теоретичну та методичну; підготовка музичного керівника - три складові: музично-теоретичну, виконавську, методичну. Музично-теоретична підготовка відображена у структурі музичних компетенцій і вихователя, і музичного керівника, втім у останнього вона більш різнобічна та змістовна завдяки включенню циклу теоретичних дисциплін, а саме : сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм, історії музики. Музично-теоретична підготовка вихователя не відокремлена окремою дисципліною, і реалізується усередині навчального курсу “Теорії і методики музичного виховання дітей”, де їй присвячені окремі теми. Виконавська підготовка, що відсутня у майбутнього вихователя і музичного керівника включає також цикл виконавських дисциплін, а саме : спеціальний та додатковий музичний інструмент, вокал, хорове диригування, ритміку. Методична підготовка і вихователя, і музичного керівника здійснюється навчальною дисципліною “Теорія і методика музичного виховання дітей”, де і реалізується педагогічна взаємодія майбутніх педагогів, як неодмінна умова формування їх МПК.

Другий рівень структури МПК представлений якостями особистості майбутнього педагога, які формуються в процесі набуття знань, умінь, навичок, і одночасно виступають показниками якості отриманих ЗУНів. Якості особистості та здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які розглядаються наукою у тісному зв’язку з діяльністю: розвиваються у діяльності, впливають на неї, підвищують її якісний рівень. Для музично-педагогічної діяльності, як і будь-якої іншої, необхідні певні здібності, які входять у цілісну систему здібностей та забезпечують успіх діяльності. Оскільки музично-педагогічна діяльність характеризується як загальними, так і спеціальними музичними здібностями, індивідуальні якості особистості пов’язані з професійною придатністю педагога, яка розглядається як відповідність інтересів, схильностей, потреб, індивідуальних рис характеру обраній професії.

У структурі МПК виокремлено педагогічні та музичні ціннісні орієнтації, що складають загальногромадянські якості; педагогічні та музичні професійно значущі якості, що складають психолого-педагогічні якості особистості. Зміст загальногромадянських та психолого-педагогічних компетенцій є загальним для вихователя і музичного керівника, адже вони належать до однієї професійної групи – педагогів дітей дошкільного віку; зміст музичних компетенцій–відрізняється за рахунок різної музичної підготовки майбутніх педагогів різних спеціальностей.

Отже, загальногромадянські та психолого-педагогічні якості разом з музичними знаннями, вміннями та навичками працюють на формування досліджуваного феномена – музично-педагогічну компетентність вихователя та музичного керівника. Водночас, структурні блоки МПК майбутнього педагога як системи мають власну внутрішню побудову, організацію, сукупність елементів. Окремі її частини знаходяться у функціональній залежності, і кожен елемент системи є наслідком здобутків іншого елемента,

коли неможливе самотійне існування окремого елемента, а зміна однієї частини веде до зміни інших частин.

Література

1. Байденко В. Компетенції в професійному освітньому процесі (К освоению компетентностного подхода) / В. Байденко // Высшее образование в России. – 2004. – 311. – С. 3-4.

2. Белкин А.С. Ситуация успеха: как ее создать. Книга для учителя / А.С. Белкин. – Просвещение, 1991. – 176.

3. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вчителів дошкільних закладів у педагогічних університетах : дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04 / Т. П. Танько. – Х. – 2004. – 503 с.

4. Хуторской А.В. Современная дидактика. / А.В. Хуторской. – СПб. : Питер. – 2001. – С. 240.

УДК 378.7:18:37.01

Ткач М. М.

ПРОФЕСІЙНЕ СВІТОРОЗУМІННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

В статье рассматриваются философские аспекты феномена миропонимания в структуре мировоззренческого сознания личности. Обосновывается включение философских знаний в музыкально-педагогический процесс высшей школы. Определены пути формирования профессионального миропонимания будущего учителя музыки.

Ключевые слова: *мировоззрение, мировоззренческое сознание, мировоззренческие универсалии, профессиональное миропонимание, философские знания, будущий учитель музыки.*

The article observes the philosophic aspects of the world outlook's phenomenon in the structure of world outlook personality's consciousness. It is well founded the inclusion of philosophic knowledge in the musical-pedagogical process in the higher school. Was determined the ways of the future teacher's of music professional world outlook's formation.

Keywords: *world outlook, world outlook personality, world outlook's categories, professional world outlook, philosophic knowledge, future teacher of music.*

Система вищої освіти України, зокрема мистецької, зазнала значних змін, пов'язаних з соціально-економічними та технічними трансформаціями у світі, процесами глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства. Інтенсивний процес модернізації вищої освіти спрямовується на оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх фахівців та визначає необхідність змін у всіх сферах, забезпечуючих функціонування системи